

Değerler eğitiminde musikin yeri

Prof. Dr. Hanefi Özbek

1965'te Sivas'ta doğdu. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi (1991). Van Kapalı Cezaevi'ne tabip olarak atandı (1991). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık-Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı tabip kadrosuna naklen geçti (1993). Van Türk Musiki Derneği'ni kurdu (1993). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nün kuruluşunda görev aldı (1994). Farmakoloji ve toksikoloji doktorasının ardından (1998) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde göreve başladı (1998). Sağlık Bakanlığı'na İlaç ve Eczacılık Genel Müdür Yardımcısı olarak geçti (2008). Tıbbi farmakoloji alanında doçent unvanını aldı (2011). Halen Medipol Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO Müdürü ve Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi olan Özbek, evlidir ve iki çocuk babasıdır.

Değerler eğitimi; ahlaki, kültürel, psikolojik, toplumsal ve bireysel alanda duyarlılık geliştirmeyi ve bunları içselleştirmeyi sağlayan bir eğitim olarak tanımlanabilir. Değerler eğitiminde esas olarak alınan on iki adet temel değer şöyle sıralanmaktadır: Mutluluk, dürüstlük, alçakgönüllülük, işbirliği, özgürlük, sevgi, barış, saygı, sorumluluk, sadelik, hoşgörü ve birlik. Bu temel değerlere sabırlı olmak, diğerkâmlık, çalışkan olmak, önyargılı olmamak, yaptığı işte ciddi olmak, empati sahibi olmak gibi başka değerler de eklenebilir elbette.

Değerler, aklın ve gönlün uyum içinde olmasıyla zuhur etmekte, böylece varlığını insanlara hissettirebilmektedir. Russel W. Gough, “Doğru ve iyi olanı bilmekle doğru ve iyi olanı yapmak arasındaki önemli bağlantı, doğru ve iyi olanı yapacak bir karaktere sahip olmaktır” demektedir. Bu sözden yola çıkarak, bahsedilen değerlerin karakter sahibi bir kişilikte olması gereken özellikleri sıraladığı söylenebilir. Halk arasında söylenen “karakter sahibi adam” deyimi de herhalde bunu ifade etmektedir. Yine herkesin malumu olan meşhur kıssada olduğu gibi, bir babanın oğluna “ben sana vali olamazsın demedim, adam olamazsın dedim” sözündeki ince mana yine yukarıda sıralanan değerlerle ilgili olsa gerektir.

Metrobüs veya otobüste yaşlılara, hamilelere ve gazilere ayrılmış yerlere oturan bazı gençlerin, ayakta zor duran bir yaşlıya veya hamile bir hanıma bile yer vermemek için kulaklarını cep telefonunun kulaklıkları ile tıkayıp, kollarını da birbirine kavuşturduktan sonra gözlerini

kapayıp uyuyormuş numarasına yatması, bazı değerlerin herhalde yeterince alınamamış olmasıyla ilgilidir. Oysa şair Nedim'in “*Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana*” mısrasının geçtiği şiiriyle yukarıda bahsedilenler ne kadar tezat teşkil etmekte. Hadde, demiri ince-cik bir sac haline getiren aracın ismidir. Şair, nezaketi bile haddeden geçiriyor ve sevgiliye ancak yakıştıracak kadar günlük yaşantımızda karşılaştığımız türlü durumlar “değerlerin” insanlar tarafından içselleştirilmesi konusunda nerelerde olduğumuzun acıklı örnekleriyle dolup taşmakta. Değerler eğitimindeki hal-i pür melalimiz herkesin malumu olup bunun sebepleri bizim şimdiki konumuz değildir. Ancak “değerler eğitimi topluma yaymak ve çocuklarımızı, gençlerimizi bu konuda eğitebilmek için neler yapılabilir” sorusunu “değerler eğitiminde musikin yeri nedir” şekline getirdiğimizde, bu konuda söyleyecek sözümüz olabilir düşüncesiyle aşağıda birkaç kelam etmeye çalıştık. Bu yazıda “değerler eğitimi hususunda müzikten yararlanılabilir mi? Cevap evet ise bunu nasıl yapabiliriz?” soruları cevaplanmaya çalışılacaktır.

Alman besteci ve müzik eleştirmeni olan Robert Schumann'ın (1810-1856) genç müzisyenlere öğütlerinden oluşan sözleri dikkatle incelendiğinde, içinde birçok değer barındırdığı ve aslında müzik eğitiminin aynı zamanda bir değerler eğitimi olduğu görülecektir. Bu öğütlerden birkaçı şöyledir:

- Ahlak kuralları sanat yasalarının ayındır.
- Dünya büyüktür. Alçakgönüllü olunuz. Sizden öncekilerin düşünüp bulamadıklarını siz de henüz keşfedemediniz. Eğer keşfettiyseniz, bunu başkalarıyla

paylaşacağınız bir Tanrı hediyesi olarak düşününüz.

- Herkes birinci keman icracısı olmak isteseydi hiç bir orkestra kurulamazdı. Her müzisyen kendi yerini bulmalıdır.
- Eski şeylere karşı saygı besleyiniz; fakat yeniler için de içten olunuz. Tanımadığınız kişiler hakkında araştırmadan hüküm vermeyiniz.
- Arkadaşlarınız arasında sizden daha çok bilenleri arayınız.
- Kendilerine büyük virtüöz süsü vermiş olan kimselerin topladıkları alkış sizi yanlış yola sürüklemesin. Halkın övgüsünden çok, sanatkârın takdirine önem veriniz.
- Yanınızda hep bir üstat sizi dinliyormuş gibi çalınız.
- Yarım yamalak çalışmayınız. Her zaman istekle çalışınız ve eserleri hiçbir zaman yarım bırakmayınız.
- Kötü eserleri yazmamalısınız, onları reddetmelisiniz. Kötü eserleri ne çalınız, ne de mecbur kalmadıkça dinleyiniz.
- İcrada “gösterişli çalışma” özenmeyiniz. Eserde bestecinin düşünmüş olduğu etkileri ifade etmeye çabalayınız.
- Tanınmış bestecilerin eserlerinde değişiklik yapmak, bazı notaları çıkarmak veya aralara yeni çalışma üslubuna uygun süslemeler sokuşturmak ayıp sayılmalıdır.
- Çaldığınız aleti seviniz; fakat “bir tanedir”, “en yükseğidir” diye böbürlenmeyiniz. O alet gibi başka aletlerin de olduğunu ve hepsinin onun kadar iyi olduklarını unutmayınız. Şunu da unutmayalım ki, ses sanatkârları da vardır ve en yüksek müzik koro ve orkestra ile ifade edilir.

Bahsedilen tavsiyelerde ahlaklı olmak, alçakgönüllülük, saygılı olmak, önyargılı olmamak, çalışkanlık, iş birliği içinde olmak, mütevazılık, sadelik, ciddiyet

gibi pek çok değer genç müzisyenlere iyi birer sanatkâr olabilmeleri için önerilmekte. Diğer pek çok sanat ve bilim alanında da aslında benzer tavsiyelerde bulunmaktadır. Osmanlı medreselerinin kapısına yazılan “Edeb ya Hû” sözü de herhalde bu tavsiyelerin bir özeti olsa gerektir. Müzik eğitimi alacak bir öğrencinin başına gelecek şeyleri lineer bir zaman çizgisine göre yazmaya çalıştık. Böylece değerler eğitiminde musikinin yerini gösterebilmeyi amaçladık:

Müzik eğitimi, küçük yaşlardan itibaren alınması gereken bir eğitimidir. Bilakis ileri yaşlarda alınacak bir müzik eğitimi, müzik hakkında genel kültür edinme çabasından öteye pek gidememektedir. Küçük yaşlarda müzik eğitimine başlanıldığında muhakkak iyi bir müzisyen olma garantisi de yoktur. Bu nedenle bir müzik öğrencisinin, gelecek için umut vadetmediği belli olduğunda, vakit geçirmeden daha uygun bir alana yönlendirilmesi ve eğitim için bu en kıymetli zamanlarının boşa harcanmaması gerekir. Müzik eğitimine zamanında başlayın, iyi bir müzisyen olmak için gereken şartları yeterince taşıyorsanız devam edin, değilse daha iyi olduğunuz bir alana yönelin. Böylece hayata ve insanlara karşı olan sorumluluklarınızı daha iyi bir şekilde yerine getirme imkânına ulaşabileceksiniz.

Müzik eğitimi, diğer pek çok alanda olduğu gibi sıkı bir usta-çırak ilişkisine dayanır. Usta ile çırağın birbirine saygı, sevgi, dürüstlük, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü gibi değerler içerisinde yaklaşması ve bunu ömür boyu devam ettirmesi gerekmektedir. Müzik eğitimi pek çok değeri yaşayarak içselleştirmeyi sağlayabilen son derecede kuvvetli bir araçtır.

Müzik alanında iyi bir seviyeye gelebilme için her gün, belirli sürede, ustanın tavsiyelerine uyarak, son derecede disiplinli bir şekilde ve büyük bir sabırla çalışmak gerekir. Aksi takdirde ilerlemek mümkün değildir. Çalışmalara birkaç gün dahi ara vermek önemli gecikmelere hatta gerilemeye sebep olabilir. Müzik eğitimi sayesinde disiplin duygusu ve

sabırlı olmak öğrencinin yaşam tarzı haline almaktadır. Geleceğin bilim adamlarını yetiştirmeye çalışan eğitim kurumlarının, ağaç yaşken eğilir misali, müzik eğitimine ayrı bir önem vermesi gerektiği düşüncesindedir.

Müzik eğitimi sırasında öğrenciye, başlangıçta zorluk derecesi değişen eserler verilmekte, zamanla o alanın en önemli eserlerine sıra gelmektedir. Böyle bir eğitim hem hoca hem de öğrenci için dikkatle yapılması gereken, karşılıklı saygı ve sevgiyle yürüyebilen meşakkatli bir süreçtir. Böylece öğrencinin nasıl öğrenilir, öğrenilenler nasıl içselleştirilir, büyüğe saygı küçüğe sevgi nasıl gösterilir gibi son derecede önemli kazanımları edinmesi sağlanmakta, ayrıca öğrencinin bu eserlerdeki sanat ve duyguyu bizzat algılayıp içselleştirmesine de yol açılmaktadır. Sonuçta sanat değeri yüksek eserlerle ruh dünyası işlenmiş olan öğrenci, hassas ve rikkat sahibi bir insan olarak topluma kazandırılmaktadır. Hassas, ince duygulara sahip, saygılı insanların yetişmesinde müzik eğitiminin önemli katkıları olmaktadır.

Müzik eğitimi sırasında başka bir sazla veya bir solist ile çalışma yapmak da eğitimin önemli bir parçasıdır. Böylece solo olarak yani tek başına ulaşılan müzikalitenin, başkalarıyla birlikte nasıl yakalanacağı da müzik eğitimi ile öğrenilmektedir. Nasıl iş birliği yapılır, nasıl birlik olunur sorularına müzik eğitimi uygulamalı bir cevap sunmaktadır.

Bir müzik eserini icra ederken dinleyenleri mest etmek kolay bir şey değildir. Bunu yapabilmek için sanatkârın, kendisini hem bestekârın yerine koyup onun duygularını hissedebilmesi hem de dinleyicilerin yerine koyup onlara bu duyguları hissettirebilmesi gerekmektedir. Bu gerçekten son derecede zor bir iştir. Müzik eğitimi, empati yeteneğini geliştirmede de son derecede etkili bir yoldur. Bu örnekleri uzatmak mümkündür. Peki, böylesine önemli bir değerler eğitimi aracını, yani müzik eğitimini nasıl kullanmalıyız? Bu sorunun cevabı ülkenin geçmişiyle, değerleriyle ve insanlarıyla

Müzik eğitimi sırasında öğrenciye, başlangıçta zorluk derecesi değişen eserler verilmekte, zamanla o alanın en önemli eserlerine sıra gelmektedir. Böyle bir eğitim, hem hoca hem de öğrenci için dikkatle yapılması gereken, karşılıklı saygı ve sevgiyle yürüyebilen meşakkatli bir süreçtir. Böylece öğrencinin nasıl öğrenilir, öğrenilenler nasıl içselleştirilir, büyüğe saygı küçüğe sevgi nasıl gösterilir gibi son derecede önemli kazanımları edinmesi sağlanmakta, ayrıca öğrencinin bu eserlerdeki sanat ve duyguyu bizzat algılayıp içselleştirmesine de yol açılmaktadır.

barışık, uygun bir müfredatla hazırlanmış yeterli bir müzik eğitimiyle olacaktır. Ancak Türkiye’de ilköğretim müfredatı içerisinde verilen müzik eğitimi ile bu söylenenleri yapmak pek de mümkün gözükmemektedir. Okullarda neredeyse dersten bile sayılmayan müzik dersinin gerçek manada bir eğitimi de hemen hemen yok hükmündedir. Nasıl, ne kadar bir müzik eğitimi verileceği ayrı bir yazı konusu olup burada bahsedilmeyecektir. Ancak millî eğitim müfredatında müzik eğitimine gereken değeri vermemekle nelerin kaybedildiği, gereken değeri vermekle de nelerin kazanılacağı hususu yukarıda verilen örneklerle bir nebze dile getirilebilmişse bu yazının amacına ulaştığı söylenebilir. Değerlerimize ve bu değerlerin eğitimine önem veren, katkı sağlayan herkese selam ve saygılarımı arz ederim.

Kaynaklar

antoloji.com/heddeden-gecmis-nezaket-siiri/ (Erişim Tarihi: 20.11.2016)

kemansitesi.wordpress.com/2011/10/28/robert-schumann-genc-muzisyene-ogutler/ (Erişim Tarihi: 20.11.2016)